

om klaar
gevoelen.
de poëzie
begrijpen
is alzoos
houd der
denmoed;
is dan

er, dieper,
et ideële
ok sneller
omst van
de beeld-
lijke uit
lijke ont-
zorg voor
zijn

n zijn wil
gebruken
het wezen
zijn ziel
eale gaven
den dach-
s hoogere
drijvende
e gave in
lichterlijk

niten het
mschelijke
et ook bij
verborgen
n Simeon.
dijk ver-
als logos
om heeft
king der
d door de
da schep-
nisch; ze
nouwelijk;
aan de
te geven.
dy, la het
et ideële,
in samen-
chter wat

at drager
chepping.
de mate.
anneer ze
ene idee
baart alle
ng wordt
e vertellen
nchen, de

e dichter
is, is het
gelaats-
in nature
handeling
ner kunst.
op zich-
e tooneel-
schouwer.
et niet de
eel onge-

de poëzie
haar be-
motieven.
bij den
van epos
etijdelijke
epos en
alijk poë-
tijde ene
nderlijke
en, komt
een het
chen: de
rtplanten
erking en
ppij over
antien in
gemaakt,
rmenig-
derwerpt
chen der
en over
t. Waar
erd wor-
n zij het
aanrich-

oit haar
king wat
ne norm
s, waarbij
nt. Wat
lijk zijn,
schapeus
liefte het
t, ligt de
ngt wat
worden
ziel om
dichter
het bin-
dient en
rmensch
ene taal
deel der
dan is
n. Maar
en goed
s, andere
naant te

hem de
n in zijn
wordt de
t Godes
henende
d. Aan
gevoels-
achtigen
pote ge-
le norm
nnelijke
van het
oals het
is het
is ene
ntisme
is goed,
realiteit,
hepping
waartoe
mystiek
orm en
s, of tot
ten en
tijd ge-
eprik-
delt het
zijn
geopen-

h in de
in de

moderne, wordt de norm zuiver gevonden. De Griek had een zeer buitengewone gave voor vormen, voor scherp waarnemen, en zin voor het plastische; harmonische evenredigheid van het geheel en de deelen maakt het wonderlijk schoone uit zowel in de architectoniek der Griekse tempels als der literatuur. Maar tot de volle kennis van het ideële in het reële zijn de Grieken niet gekomen. God als de Almachtige bleef voor hen de onbekende God.

In de middeleeuwsche literatuur kwam, in 't algemeen genomen, het Christelijk karakter niet tot volle ontplooiing; zucht naar het avontuurlijke en wonderlijke, het gemoed en de phantasie heerschte over het verstand, gemis aan strenge lijnen en harmonie, ziedaar haar grondtrekken.

Het begin eindelijk van den nieuwen tijd staat onder den invloed van het humanisme, en zijne verering der antieke literatuur. En thans strak de literatuur in het teken der natuurwetenschappen. Voor haar is de natuur een in zichzelf bestaand en zichzelf genoegzaam geheel.

De mensch is niet meer dan een product der natuur. Analyseeren en verzamelen en groepeeren van de resultaten dezer analyse geldt ook op psychologisch gebied als de eenig ware methode. De psychologie is de lievelingswetenschap van den modernen dichter. Zijne kunst wil de typische karakters van het moderne sociale leven in hunne subtielste emoties en diepste motieven neuspeuren, om dan de „wetenschappelijk“ geconstrueerde menschenzinnen in een geïntegreerde actie zich geleidelijk te laten ontwikkelen. Natuurlijk blijven er dan raadselen over; uit een duisternis, mystiek achtergrond, waar het noodlot zetelt, werken machten die het leven beheerschen. Als representant dezer literatuur zou ik Ibsen's Rosmersholm willen noemen. Daar ziet Ge zeker kunst; ook poëzie?

Het eene steunpunt — en geven we hier den spreker zelf het woord — het eene steunpunt in het leven voor volken en individuen ligt in het Geloof. . . . Dat geloof alleen kan de grond zijn, waarop een krachtige gezonde literatuur duurzaam kan bloeien. . . .

Tot de wet en tot de getuigenis. De Heilige Schrift is geen verzameling van Israëlietische en Oud-Christelijke literatuur, nog minder een handboek, dat voorschriften wil geven op dit gebied. Maar wie de literatuur der volken wil verstaan kan het licht, dat zij verbreidt, niet missen, een licht dat schijnt zowel over haar wijsen als over haar historisch verloop. . . .

En wat er geklaagd wordt, dat het Christendom tot een vlieden uit dit leven, tot een dooden van het natuurlijke, tot een loochenen van de heerlijkheid der zinnelijke wereld en alzo tot verdoering en verarming der literatuur zou leiden, — ooh, dat men eens ernstig den Bijbel ging lezen en onderzoeken, men zou zien hoe geheel anders het is. Wie toch kan er meer hebben dan alles? Van den Christen nu wordt er gezegd: „alles is uwe . . . hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen, zij zijn allen uwe. Doch gij zijt van Christus en Christus is van God.“

En de poëzie, zij was er reeds toen God zijn raad en zijne gedachten uitvoerde in de schepping der wereld, „toen de morgensterren te samen vrolijk zongen, en al de kinderen Gods juichten, en zij zal er zijn op de nieuwe aarde, wanneer Christus' verlossing zullen zingen tot zijn eere: „Gij hebt ons Gode gekocht met uw bloed, uit alle geslacht, en taal, en volk en natie; en gij hebt ons onzen God gemaakt tot koningen en priesteren; en wij zullen als koningen heerschen op de aarde.“

Het begin en het einde van alle poëzie is de eere Gods in het woord Hem toegebracht uit en door zijn schepsel.

Natuurlijk geeft ook dit uitgebreid verslag nog slechts een beknopt overzicht van den rijken inhoud dezer rectorale oratie, die een eereplaats inneemt onder de studievruchten der Vrije Universiteit en wier lezing en bestudeering wij onzen lezers niet nadrukkelijk genoeg kunnen aanbevelen.

Voorreest om het onderwerp. De klacht is algemeen, dat de stroom van literatuur, die in roman en dicht van de nieuwere school over ons volk uitgaat, al meer de zinnen benevelt; het jonger opkomend geslacht verderft en de fundamente van religie en zedelijkheid ontwricht.

In den subtielsten vorm wordt het vergil van pantheïsme, zinnendienst en vrije liefde, pessimisme en Weltschmerz aan ons volk toegediend en doet ook in den kring onzer Christelijke jongelingen en jongedochters zijn doodelijke werking gevoelen.

Het protest, dat hiertegen van Christelijke zijde uitging, hoe goed ook bedoeld, was te zeer van religieus en ethischen aard, om op de minnaars dezer letterkunde indruk te maken. Kunst was een zelfstandig gebied, waar niet het goede en het ware, maar het *schoone* de wet stelde.

Het was daarom een uitnemende greep, dat Dr. Woltjer in deze oratie beginsel tegenover beginsel stelde, en minder door afbrekende kritiek dan wel door fijne psychologische analyse aanwees, wat het beginsel is, waaruit de dichtkunst opkomt en welke norm daarom aan de letterkunde als regel moet worden gesteld.

Treffend sluit deze oratie zich daarbij aan aan hetgeen in Ideeel en Reel was geponereerd. Werdt toen de realiteit van de idee gehandhaafd tegenover het Realisme in de filosofie, thans wordt tegenover het Realisme in de kunst getoond, hoe de hemelsche gave, die God den dichter schonk, juist daarin bestaat, dat hij intuïtief in de realiteit der schepping de idee, die God daarin legde, aanschouwt en die weergeeft in zijn woord; zoodat een kunst, die het niet om deze idee, maar alleen om de realiteit te doen is, haar adelsbrief verbeurt.

En niet minder dan om haar onderwerp verdient deze oratie de aandacht om haar vorm.

In Ideeel en Reel maakten de gedrongenheid van taal en de diepte van gedachte het voor den niet filosofisch gevormden lezer soms moeilijk het betoog te volgen. Dit bezwaar is thans geheel overwonnen. In klare, heldere taal vloeit de gedachtenstroom, die soms, beziel door het onderwerp, zich tot dichterlijke schoonheid verheft.

Zonder ook maar een oogenblik jacht te maken op effect, is hier zulk een harmo-

nische verbinding van stof en vorm, idee en woord-uitdrukking gevonden, dat zelfs voor den niet wetenschappelijk lezer het lezen van deze oratie een literarisch genot mag worden genoemd.

„Gereformeerde beginselen.“

VIII.

En om principieele redenen en om praktische bezwaren kan de Kerk dus niet optreden, om aan de wetenschap met gezag de beginselen voor te schrijven, waarvan zij naar Gods Woord heeft uit te gaan.

Zelfs indien de school bij de Kerk kwam aankloppen om uit haar handen zulk een program van beginselen te ontvangen, dan zou de Kerk nog met een *non possumus* moeten antwoorden.

De Kerk heeft daartoe geen roeping en macht van God ontvangen, en zij bezit er geen gaven en talenten voor om het te kunnen doen.

Doet zij het toch, dan gaat zij niet alleen haar bevoegdheid te buiten, maar staat zij, de historie toonde het, aan allerlei dwaling en misvatting bloot.

Het standpunt, door Dr. Bouwman ingenomen, moet daarom o. i. beslist worden bevestigd, als ingaande tegen de Gereformeerde beginselen, en als leidende bij wetelijke consequentie tot de Roomsche opvatting van de suprematie der Kerk over elk terrein van het menschelijk leven.

Feitelijk is hiermede ons pleidooi afgevoerd, en wij zouden met dit verweer kunnen volstaan, indien Dr. Bouwman in zijn referaat niet tegelijk het standpunt, door de Vrije Universiteit ingenomen, had aangevallen en dit standpunt had gequalificeerd als *onduidelijk*, als *onwetenschappelijk*, als *tyranniek*.

Hij zegt toch met zoovele woorden:

„Beginselen zijn dus de aanvang, het uitgangspunt van ons denken en handelen. Hierover behoort geen verschil te zijn. Maar welke zijn die beginselen, waar zijn zij te vinden, hoe zijn zij geformuleerd? Gij gevoelt, hier is een leemte. Er is een nadere verklaring noodig. Het schijnt, dat Dr. Kuyper bedoelt, dat de Gereformeerde beginselen in de belijdenis gevonden worden. In zijn *Encyclopaedie* (II 339) zegt hij toch: „De belijders van Christus treden op als mannen van wetenschap, niet om hun wetenschap naast hun geloof te plaatsen, maar om hun wetenschappelijk inzicht op den grondslag van hun belijdenis te construeeren.“ Maar dan moet ook de te voren zijn uitgesproken, wat men verstaat onder Gereformeerde beginselen en waar ze te vinden zijn. Men kan iemand toch niet binden aan iets, wat niet is vastgesteld, zoodat hij niet weet, waaraan hij gebonden is. Verder, zulke beginselen kunnen niet bij onderling overleg vastgesteld worden, maar moeten berusten in een algemeene overtuiging, dat God zelf Zich zoo openbaart. Om dus uit te gaan van de Gereformeerde beginselen, zonder nadere verklaring, is op zijn minst genomen onduidelijk.“

Straks nog sterker:

„Maar bovendien is dit standpunt onwetenschappelijk, en kan leiden tot een ondragelijke tyrannie, omdat iemand daardoor gebonden wordt aan het menschelijke. Iemand zou feitelijk gebonden kunnen worden door wat een ander meent een Gereformeerde beginsel te zijn, en wat hij slechts een leuze acht. Wanneer iemand beschouwing in een zekeren kring over bepaalde deelen van wetenschap voor de juiste geldt en een ander zich met diens inzicht of methode niet verenigen kan, zou zou iemand veroordeeld kunnen worden van uit het standpunt der Gereformeerde beginselen en toch vrij uitgaan voor de belijdenis, en omgekeerd. Iemand kan onzuiver staan voor de belijdenis en niet veroordeeld worden van uit het standpunt der Gereformeerde beginselen.“

En dan wat hij zijn conclusie nog eens saam in deze woorden:

Het is m. i. duidelijk, dat de formule „op grondslag van Gereformeerde beginselen“ onvolledig, onduidelijk en onwetenschappelijk is.

Het beroep op hetgeen Dr. A. Kuyper in zijn *Encyclopaedie* schreef, kan hier buiten spel blijven.

Voorreest omdat het niet aangaat, een dergelijke zinsnede, geheel uit zijn verband gerukt, als iemands gevoelen voor te stellen. 1.)

En ten tweede, omdat Dr. Kuyper nu jaren lang in *De Heraut* klaar en duidelijk genoeg zijn bedoeling heeft te kennen gegeven, en het op zijn zachtst uitgedrukt, in strijd is met alle goede hermeneutiek, om iemand op grond van één uitdrukking een bedoeling toe te dichten, die telkens uitdrukkelijk en met klem van redenen door hem is bestreden. 2.)

Met dit beroep op Dr. Kuyper is Dr. Bouwman dan ook stellig niet gelukkig geweest.

Er spreekt meer advocatenhandigheid uit, dan de ernst van zulk een zaak gedooft.

Ernstiger echter is ons beklag, dat het Dr. Bouwman heeft goedgedacht, zulk een scherp oordeel te vellen over het standpunt der Vrije Universiteit, zonder dat zelfs door hem de moeite is genomen om na te gaan of te wederleggen, wat nu reeds jaren lang over deze quaestie is gesproken en geschreven.

In '95 heeft de Senaat der Vrije Universiteit in een reeks stellingen de juiste methode aangewezen, waarop z. i. de Gereformeerde beginselen, in Art. 2 der statu-

ten genoemd, konden gevonden en geformuleerd worden.

En in het bekende Rapport der Enquête-commissie, wier voorzitter en tolk Dr. Ravinck was, is tegenover de onjuiste opvatting, die de heer Lohman van Art. 2 had, het goed recht dezer methode op o. i. afdoende gronden aangetoond. 1.)

Wanneer Dr. Bouwman Art. 2 der statuten *onduidelijk*, *onwetenschappelijk* en *tyranniek* acht, op grond dat de daar in het algemeen genoemde „Gereformeerde beginselen“ buiten de Confessie niet te vinden zijn, dan treft dit oordeel evenzeer den Senaat der Vrije Universiteit, die de wetenschappelijke methode voor het vinden dezer beginselen scherp belijnd aanwees, als de Enquête-commissie, die in dit opzicht geheel met het standpunt van den Senaat homogenee bleek.

Nu betwisten wij formeel aan Dr. Bouwman het recht niet, om de meening van mannen als Dr. Rutgers, Woltjer, Fabius, Geesink, Ravinck enz. als „onwetenschappelijk“ en „tyranniek“ te brandmerken, maar dan had voor zulk een grievende beschuldiging toch eenig bewijs moeten worden aangevoerd.

Bewijs met name, dat de methode, die de Senaat aanwees en die de Enquête-commissie verdedigde, niet tot het beoogde doel leiden kan.

Waar van zoodanig bewijs zelfs geen zweem in Dr. Bouwman's referaat te vinden is en hij eenvoudig uitgaat van de onderstelling, dat de Gereformeerde beginselen buiten de Confessie niet geen afdoende zekerheid te vinden zijn, daar is de scherpte van uitdrukking zeker niet in overeenstemming met de kracht van het geleverde betoog.

Er kan natuurlijk niet aan gedacht worden, in de *Heraut* nogmaals het weg aan te wijzen, waarop de in Art. 2 der statuten genoemde „Gereformeerde beginselen“ moeten worden opgespoord.

Wie dit weten wil, kan het advies van den Senaat nalezen, en indien hij met dit advies het niet eens is, dan dient op historische en wetenschappelijke gronden te worden aangetoond, waarom de daarin aangegeven methode niet deugt.

Zoolang dit niet geschiedt, is elke vruchtbare discussie onmogelijk. Aan onze zijde kan men dan herhalen, wat vroeger telkens reeds is gezegd, maar verder brengt dit natuurlijk niet. Het wordt zoodoende een slaan in de lucht, een kampen, maar zonder dat de tegenpartij tegenweer biedt. En daarvoor is de tijd ons te kostbaar, nog daargelaten, dat het geduld onzer lezers niet te zeer op de proef mag gesteld.

Wij zullen ons daarom bepalen tot een zeer summiere weerlegging van de bezwaren, thans door Dr. Bouwman ingebracht, en die feitelijk niets anders zijn dan een herhaling van hetgeen Mr. A. F. de Savornin Lohman, zij het dan ook van een ander uitgangspunt en met een ander doel, tegen onze opvatting van Art. 2 der Statuten heeft aangevoerd.

Het hoofdbezwaar van Dr. Bouwman is, dat de Gereformeerde beginselen, in Art. 2 genoemd, niet duidelijk zijn omschreven en geformuleerd. Hieruit volgt dan, volgens hem, dat het binden van een hoogleraar aan zulke niet nader omschreven beginselen onwetenschappelijk is en hem overlevert aan de tyrannie van een zekere groep of partij, die onder de leuze van Gereformeerde beginselen haar meening aan zulk een hoogleraar kan opleggen.

Feitelijk komt dit bezwaar hierop neer, gelijk Dr. Bouwman het elders nog scherper uitdrukt, dat deze beginselen, voorzover zij niet in de Confessie zijn uitgedrukt, *zooek zijn*, en er buiten de Kerk geen macht bestaat, die deze zoek geraakte beginselen kan vaststellen.

Het geschil loopt dus over twee punten. Voorreest hierover, of deze Gereformeerde beginselen bestaan en kunnen gekend worden.

Ten tweede, aan wie de macht toekomt, om deze beginselen vast te stellen en daarnaar het onderwijs der hoogleraren te beoordelen.

Wat het eerste punt aangaat, is er geen geschil over het feit, „dat de volledige uitdrukking of formulering der in Art. 2 bedoelde Gereformeerde beginselen nergens gereed ligt, maar alsnog moet worden opgespoord en geconstrueerd.“ 2.)

Just dat is de reden, waarom de Vrije Universiteit de formulering van deze beginselen nog niet geven kan. Ze weet, dat ze bestaan; ze belijdt, dat deze beginselen het zuiverst uitdrukken, wat in de Schrift ons geleerd wordt; maar ze wacht juist als vrucht van het wetenschappelijk onderzoek harer hoogleraren, de juiste formulering dezer beginselen voor elke wetenschap af.

Dr. Bouwman neemt een geheel ander standpunt in. Al zegt hij het niet met zoovele woorden, hij gaat toch uit van de gedachte, dat deze beginselen, zoolang ze niet in een kerkelijke confessie zijn geformuleerd, er niet zijn. Hij neemt dus ten opzichte dezer beginselen, om met de Enquête-commissie te spreken, een nominalistisch standpunt in. Eerst als deze beginselen een concreten vorm hebben gekregen, doordat de Kerk ze dogmatisch heeft vastgesteld, dan *zijn* ze er. Voor dien tijd zijn ze er niet, althans kunnen zij nog niet als Gereformeerde beginselen gelden, en dus ook niet gekend worden.

Nu laten wij de vraag, of de Kerk alleen de macht heeft, om de Gereformeerde beginselen vast te stellen, thans rusten. Maar wel gaat ons ernstig protest tegen de voorstelling, alsof deze *beginselen*, zoolang de Kerk ze niet formuleert, niet zouden bestaan, hun invloed niet hebben kunnen doen gelden op heel het Gereformeerde

leven, en daarom uit dat Gereformeerde leven niet zouden kunnen gekend worden.

Eer nog één Gereformeerde Confessie was vastgesteld, hebben in den kring van Calvin deze Gereformeerde beginselen gewerkt, en in Calvin's Institutie zijn deze beginselen reeds tot heerlijke ontwikkeling gekomen. Juist aan den invloed van Calvin's Institutie is het te danken geweest, dat op theologisch gebied, deze beginselen zijn neergelegd in de Confessie der Kerk. De beginselen waren er dus en werkten, eer ze in de Confessie tot een concrete en duidelijke formulering werden gebracht.

En hetzelfde geldt evenzeer van deze Gereformeerde beginselen op het gebied der wetenschap, der staatkunde, der kunst enz. Hoewel de dragers van het beginsel zich niet altoos helder bewust waren van dat beginsel, en daarom lang niet altijd in precisie en nauwkeurige formulering dat beginsel hebben uitgesproken, heeft het toch hun gedachtenwereld beheerscht, hun daden geleid, hun geschriften geïnspireerd. Zoo is er, hoe gebrekkig vaak dan ook, een Calvinistische wetenschap, een Calvinistische staatkunde, een Calvinistische kunst ontstaan, d. w. z. een wetenschap, een staatkunde, een kunst, die door deze Gereformeerde beginselen gedragen werd, en waarin deze beginselen hun uiting vonden.

Deze Gereformeerde beginselen zijn dus niet zoek of onvindbaar. Integendeel, ze hebben een historisch bestaan van zes eeuwen achter zich: „In het leven der Calvinistische volken zijn ze, gelijk de Enquête-commissie bij monde van Dr. Ravinck het uitsprak, meer of minder bewust, uit Gods Woord afgeleid en toegepast.“ p. 21. En van daar dat het niet moeilijk kan vallen, deze beginselen te kennen. Ze kunnen gekend worden, zoo zegt dezelfde Commissie, „uit Gods Woord en uit hetgeen onder de leiding des Heiligen Geestes, reeds daaromtrent, *zooel in geschriften als in daden, die op Gods Woord gegrond zijn, met name in de kringen van het Calvinisme is openbaar geworden.*“ p. 27.

Is dit juist, en wij kunnen niet inzien, dat tegen deze conclusie iets valt in te brengen, dan kan het ook niet onwetenschappelijk en tyranniek zijn, het onderwijs aan den grondslag dezer beginselen te binden, alleen omdat de preciese formulering nog ontbreekt.

Onwetenschappelijk en tyranniek zou het zijn, wanneer deze beginselen nog in de lucht hingen. Dan werd zulk een hoogleraar metterdaad overgeleverd aan de subjectieve inzichten van wat een zekere groep of partij thans voor „Gereformeerde“ belieft te houden.

Maar nu deze beginselen een historische realiteit zijn, en langs streng-wetenschappelijke en objectieve weg kunnen worden vastgesteld, vervalt het bezwaar van Dr. Bouwman vanzelf, en daarmee ook de conclusie, door hem aan dit bezwaar ontleend.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Namens den Kerkeraad te Naaldwijk f 5.—; bij den heer Rutgers, van N. N. f 1.—; Ingekomen bij D. Hulleman: van den heer V. Muller, penningmeester Local Comité Unie te Groningen f 2.—

In hartelijken dank ontvangen. Dringend bevelen wij onzen vrienden de Christelijke scholen aan.

D. HULLEMAN, Penningmeester.

Officiële Berichten

Classis Rotterdam.

De Classis Rotterdam heeft in hare vergadering van 25 Juni 1901 peremptoir geëxamineerd den Eerw. heer G. J. Ruyssenaers, beroepen mission. Dien. d. W. bij de kerk van Rotterdam, en met algemeene stemmen tot de benoeming van Word en Sacramenten toegelaten. In dezelfde vergad. is praeparatoir geëxamineerd de WelEd. heer C. Veltenaar, cand. tot den H. D., en door de Classis toegelaten te staan naar een beroep in de Geref. kerken. (Door ongesteldheid van den vorigen Scriba wordt dit eerst thans vermeld.)

Namens de Classis, G. L. Gorus, h. t. Scriba.

Classis Appingedam.

De Classis Appingedam, bijgestaan door de Prov. Deputaten, heeft in hare vergadering van 21 Oct. 1901 peremptoir onderzocht en met alle stemmen tot den dienst des Woords en der Sacramenten in de Geref. kerken toegelaten den Eerw. heer A. v. d. Vegt, beroepen predikant te Westermolen.

Namens de Classis, Ds. K. M. R. Veldman, Scriba.

Ouderlingen-Conferentie.

In *Hollands Kerkblad* vinden we het volgende verslag van de gehouden Ouderlingen-Conferentie.

Te Amsterdam werd op Woensdag 25 September 11. een Conferentie gehouden van Ouderlingen en Dienaren des Woords uit de Noord-Hollandse Kerken, een zeer belangrijke vergadering, door meer dan 130 Ouderlingen en Dienaren des Woords bijgewoond. De vergadering leidde bij een buitengewone warmte aan een bekend gebrek in de Gereformeerde vergaderingen, namelijk gebrek aan ruimte, aan licht; en kerkegebouw of ander ruim lokaal, in Amsterdam gemakkelijk te vinden.

Voor een volgende Conferentie mogen wij zeker op ruimer opvatting in dezen hopen.

Want naar een volgende Conferentie doet de vergadering ongetwijfeld verlangen. Conferentieën als deze zijn inderdaad van tijd tot tijd noodig. Die der Diakenen, die geregeld komen, doen denken, dat alleen het Diaconaat hier zijn

behoefte kent, al klaagt men, dat de vrucht in het Diaconaat zelf beneden verwachting blijft. Om op den duur levensvatbaar te blijven, zal misschien de kring niet altoos binnen de grenzen van één provincie of van één ambt beperkt moeten blijven. Maar de beide Hollanden saam, het Zuiden, het Oosten en het Noorden, bieden altoos een voldoende terrein en overvloedige stof. Laten vooral Dienaren des Woords en Ouderlingen hier samen blijven; liefst ook worde in de Conferentie de grenslijn tusschen Opzieners en Diakenen niet tot een kloof. — Het is tot in Kerkelijke vergaderingen al erg genoeg; het doet ons althans leed, dat geen Diakenen, zij het als gasten, in de nu gehouden Conferentie tegenwoordig waren.

De kloofte gestalte van den voorzitter, den ouderling Van Oostveen, en zijn kloofte leiding moegen hier gewaardeerd worden waar we iets ontrent de gehouden Conferentie meedeelen.

Na paalmezing, het lezen van Gods Woord en gebed, werd de vergadering ingeleid door een frisch woord van Ds. Gispén, die op het karakter der Conferentie wees, die alle geveken van officiële vertegenwoordiging der kerken missen, maar niettemin door de kracht der denkbelden van groeten invloed kunnen zijn in het leven van Kerk en Volk.

Het ambtelijk huisbezoek was nu het eerste stuk, dat de gedachten in de Vergadering concentreerde. Ds. Oosten gaf hierover een uitvoerig belangrijk referaat, dat dankbaar werd aangehoord. Hij wees op het karakter van het ambtelijk huisbezoek in de Gereformeerde Kerken als herderlijk bezoek, om opzicht te oefenen over de geloovigen en hen bij te staan door onderwijzing en vertroosting. Dit herderlijk karakter moet zoowel toegekend worden aan het ambtelijk bezoek der Ouderlingen als aan dat van de Dienaren des Woords; beide ambten leggen een herderlijke taak op. Dit herderlijk bezoek geldt allen die tot de geïnstitueerde Kerk behoren. Bij het gewone geregelde huisbezoek moet de verhouding tot het heilig avondmaal uitgangspunt zijn van onderzoek bij ouden en jongen, en die verhouding tot het heilig avondmaal moet den regel aangeven bij het onykerzoek naar belijdenis en leven in de gezinnen, bijzonder naar de opvoeding der kinderen en van het leven der gezinnen voor Kerk en volk. Een geregelde orde van vragen is hier gewenscht. Spr. wijst als voorbeeld op het lijstje van vragen door Utrechts Kerkeraad vastgesteld. Bij het einde van het Kerkeraad wordt het aangezicht des Heeren gezocht.

Ds. Oosten eindigt met eenige stellingen: 1. Het ambtelijk huisbezoek is gegrond in de H. S., wordt geleerd door de Patres; is beoefend inzonderheid in de Geref. Kerken, gelijk blijkt uit de verschillende Belijdenisschriften der Kerken, uit de Kerkenordeningen en uit de werken der Geref. theologen.

2. Het geregelde ambtelijk huisbezoek is onderscheiden van het toezicht onderling krachtens het ambt der geloovigen; van het diaconale bezoek volgens art. 25.

3. Het huisbezoek draagt niet een juridisch maar pastoraal karakter, is noch biecht, noch verhoor, noch Kerkelijke tuchtoefening, maar vertrouwelijk van karakter is het eene bewerking in den naam van den Christus, die er zijn ambtsdragers mede belast.

4. Het huisbezoek geschiedt zoowel door de Dienaren des Woords als door de ouderlingen, daar zij beiden herders der kndde Christi zijn en er geen onderscheid of voorrang in dit opzicht bestaat.

5. Het huisbezoek geschiedt naar den regel der D. K. V. art. 23.

6. Het ambtelijk huisbezoek strekt zich uit tot alle leden, die tot de plaatselijke geïnstitueerde Kerk behoren. Evenwel is 't goed, anderen, die niet tot het instituut behoren, te bezoeken om hen te bepalen bij hun roeping. In eigenlijken zin kan zulk bezoek niet ambtelijk genoemd worden.

7. Het huisbezoek, dat zoo noodig voornamelijk bekend gemaakt kan worden, begint met gebed en worde gesloten met dankzegging.

8. Hoewel de verhouding tot 't H. Av. een der hoofdpunten van het onderzoek uitmaakt, bijzonderlijk wanneer de huisbezoeking plaats vindt naar art. 23, 200 mag het zich daartoe niet bepalen, daar het bedoelen moet de leiding en bestiering te geven tot ontplooiing van het leven Gods in de Zijnen geplant, in alle volheid en rijkdom, in natuur en genade; den welstand van den enkelen geloovige beoelend in verband met 't geheel.

9. Op den Kerkeraad worde geregeld verslag uitgebracht over de ervaringen, opgedaan bij het huisbezoek.

10. Het ambtelijk huisbezoek, welks noodzakelijkheid genoegzaam uitkomt, kan, mits goed ingericht, rijk gezeende vrucht afwerpen, zoowel voor de ambtsdragers zelf, als voor de afzonderlijke leden en voor de gemeente in 't geheel, en tot zegen gelden voor School en Staat en Maatschappij.

De discussie na het referaat was van weinig omvang; men bepaalde zich tot het vragen van enkele nadere inlichtingen aan den geachten referent. Onzes inziens is dit zeer jammer, al is het om den beperkten tijd te verklaren. De vrucht eener Conferentie moet toch uit de discussie opkomen; een referaat kan men ook lezen, maar men komt samen om te spreken. Een referaat diene slechts om de strekking of omvang van een vraagpunt kort in het licht te stellen en de discussie aan den gang te brengen; het vrage niet meer dan 15 à 20 minuten gehoor; het moderamen stelle hier de grenzen.

Voor de vraagpunten aangaande *tuchtoefening* geeft Prof. Dr. H. H. Kuyper eenige inleiding. Op de jeugdige doopleden heeft de Kerkeraad opzicht te oefenen, namelijk op onderwijzing en leven; de ouders behoren hier als de verantwoordelijken te worden aangesproken. Door de catechistie na den schooltijd begint het kerkelijk opzicht nader te werken, dat onderzoekend behoort te zijn. Zoo noodig moeten de ouders worden aangesproken. Zoo de kinderen naar hun ouders niet hooren, kunnen ze in den Kerkeraad worden bestraft; ze kunnen dan niet tot het H. Avondmaal toegelaten worden. In het einde oordeelde de Lasco dat de ban op hen toegepast moest worden.

Er zijn er echter ook, die geregeld met Christus gemeente leven, maar niet komen tot belijdenis des geloofs. De Kerk is hier zelf schuldig. Toch kan de toestand zoo niet blijven. Na ernstige behandeling en weigering om te gelooven en te belijden, dient de band met het kerkelijk instituut te worden losgemaakt. Zij die belijdenis des geloofs afdagen, maar geen band met het instituut verbraken, kunnen geen voorwerpen van tucht meer zijn. Overigens moet bij slordig leven of afwijking in het geloof na ernstige vermaning tucht worden uitgeoefend.

(Wordt vervolgd.)

1) De aangegeven pagina voor het citaat is onjuist en controle dus onmogelijk.

2) Zie o. a. *Heraut* van 20 Nov. 1896 Gereformeerde beginselen van Staatsrecht, als Bijlage afgedrukt achter de Correspondentie over het ontslag van Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman, aangevuld door Mr. Th. Heemskerk 1896.

1) Rapport van de Commissie van Enquête p. 22 en v.v.

2) Rapport der Commissie van Enquête p. 21.